

Resensies

- Strauss, Pieter. 2006. **Tussen kokerboom en kaiingklip.** Pretoria: LAPA Uitgewers.
(*S.F. Greyling*) 143
- Leroux-van der Boon, Marzanne. 2006. **Hatikvah: land van hoop.** Wellington: Lux Verbi.BM.
(*Marlies Taljard*) 145
- Bloemhof, François. 2006. **Spinnerak.** Pretoria: LAPA Uitgewers.
(*Dorothea van Zyl*) 147
- De Vries, Abraham H. 2007. **Onder hoë sterre.** Pretoria: Protea Boekhuis.
(*Mariana Venter*) 150
- Walters, M.M. 2006. **Aki No Kure: herfsskemering.** Pretoria: Protea Boekhuis
(*Marlies Taljard*) 153

Resensies

Kontreiverhale uit Boesmanland

Strauss, Pieter. 2006. **Tussen kokerboom en kaiingklip.** Pretoria: LAPA Uitgewers. 184 p. Prys: R85,00. ISBN: 0 7993 3590 8.

Resensent: S.F. Greyling
Skool vir Tale,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

Die titel van Pieter Strauss se bundel, *Tussen kokerboom en kaiingklip*, en die atmosferiese buiteblad plaas die bundel binne in die kontreiverhaalgenre. In hierdie geval is dit die ruimte van die Boesmanland wat uitgebeeld word.

Die Boesmanlandse ruimte word deur velerlei verwysings in die bundel vergestalt, soos deur die kaarte in die binneblad, die voorwoord deur Strauss waarin hy oor sy liefde vir dié kontrei gesels en die leser uitnoui om saam te reis, aangehaalde gedigte, 'n lys van interessante woorde, klankverskynsels en segswyses uit die kontrei, erkennings aan persone wat op een of ander wyse by die bundel betrokke was, en uit die aard van die saak, deur die verhale self.

Die twintigtal verhale bestaan uit 'n groot verskeidenheid wat vorm, styl en inhoud betref, en sluit in humoristiese sketse en vertellings soos "Passede Sondag se bruin kardoos" (p. 12) en "'n Bul vir blommetjie" (p. 15); verhale met 'n ernstiger aanslag soos "Die jakkalsjagter" (p. 58); nostalgiese terugskouings soos die slotverhaal "Die behoue blom" (p. 167), asook natuurlike vertellings soos "Op die spoor van die waterslang" (p. 82).

In die meerderheid van die verhale word sprekers direk aan die woord gestel, hetsy as vertellers of as karakters. Sodoende kry die

leser toegang tot die eiesoortige lewensuitkyk en taalgebruik van die mense van die Boesmanland, insluitende hulle beskrywende woordeboek, naamgewing, sinsbou, segswyses, kenmerkende tongval en unieke vertelwyse, soos geïllustreer deur die aanhaling uit *Vir minder as 'n trippens*:

Daai dag toe my tatie my voor die skoolhek kom oplaai, toe loop die trane mos blink oor sy wange, sit en vertel tant Kittie Waterkiewiet in haar huisie op Granaatboskolk. Ja, toe sê hy vir my: 'Ousussie, as jy vir my oppie plaas kom help, da' sal Tatie mos bittermooi na jou omsien. As jy vir my kom help met jou ma en lat ons jou ou boetietjies en sussietjies mooi grootgemaak kry, da' sal ek sôre lat jy méér uit die lewe kry as al die anner ...' (p. 111).

Alhoewel die publikasie in die geheel 'n eenheid vorm, is nie al die verhale op dieselfde peil nie. Sommige van die verhale sou gebaat het by verdere redigering ten einde 'n hegte struktuur te bewerkstellig; ander verhale steun te veel op die uitbeelding van kleurvolle karakters en hulle unieke taalgebruik, terwyl die storie self aan die skraal kant is.

Verhale wat getuig van 'n teksinterne konsekwentheid ten opsigte van die taalregister en waarin die register geslaagd wissel afhange van die verteller en fokalisasie, is veral dié waar vertellers direk aan die woord gestel word. Voorbeelde hiervan is *Vir minder as 'n trippens* (p. 111) en fragmente uit gesprekke in *Op die spoor van die waterslang* (p. 131). In ander verhale soos *Die skootdanseres van Kakamas* (p. 82) is die registerwisseling minder geslaagd, of oortuig die dialoog nie as 'n natuurlike vertelling binne die spesifieke konteks nie (*Die kruisridder van Kenhart*, p. 88). Teksinterne inkonsekwentheid kan moontlik toegeskryf word aan onnoukeurige redigering, of die neiging om die verlede en landstreek te verromantiseer. Die tekste kan egter ook juis die konkrete vergestaltung wees van die verskillende wêreldes waarin die outeur self beweeg, asook die spanning tussen die verteller en die diverse karakters wat geskep word – en die oorkoepelende spanning tussen 'n eenvoudiger leefwyse, unieke taalgebruik en verbygegangene era en die kompleksere leefwyse en klinieser taalgebruik kenmerkend van die moderne samelewing.

Tussen kokerboom en kaiingklip, bied 'n blik op 'n besondere omgewing, leefwyse en taal wat, soos die verhale illustreer, voortdurend aan verandering onderworpe is. Om hierdie rede is bundels soos hierdie waardevol – om 'n unieke wêreld op te teken en te

“verwoord”, voordat dit as gevolg van globalisering verlore raak. Die bonus is dat Strauss die leser deur onderhoudende verhale aan hierdie wêreld en sy mense bekendstel.

Die Palestyns-Israeli-konflik vanuit Joodse perspektief

Leroux-van der Boon, Marzanne. 2006. **Hatikvah: land van hoop.** Wellington: Lux Verbi.BM. 345 p. Prys: R129,95. ISBN: 0 7963 0520 X.

Resensent: Marlies Taljard
Skool vir Tale,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

Hatikvah: land van hoop is die opvolgroman van die skryfster Marzanne Leroux-Van der Boon se bekroonde *Granate in Jerusalem*. Dié roman verskyn weereens in 'n maklik hanteerbare sagtebandformaat en is ook in Engels beskikbaar onder die titel *Hatikvah: land of hope*. Die omslagillustrasies, waarin 'n Joodse rabbi en 'n jong Joodse man met sy *tallit* en *kippa* sentraal staan, suggereer die identiteitskwessies wat in die roman dikwels tot konflik lei, naamlik 'n lewe te midde van ortodokse Jode as Toragetroue Jood wat die Christene se Jesus as *Mashiach* (Messias) aangeneem het.

Soos in die vorige roman, is die jong paartjie, Marc en Rivkah Krige, die hoofkarakters in die roman. Die verhaal speel hoofsaaklik in Jerusalem af, met die Palestyns-Israeli-konflik as agtergrondgewe. Wanneer Rivkah ontdek dat sy swanger is, is sy en Marc albei in die wolke. Rivkah se betrokkenheid by die Israelse Rooikruis, MADA, en die trauma waaraan sy onderworpe is as deel van haar werk, is nie bevorderlik vir haar toestand nie. Na 'n terreuraanval waarby sy emosioneel diep betrokke raak, verloor sy die kind. Sy sien in die miskraam God se straf vir haar ongehoorsaamheid aan ortodokse Judaïsme. Ook ander geloofsvrae problematiseer die verhouding, veral wanneer Rivkah, tot Marc se bittere ontsteltenis, besluit om nie dadelik weer swanger te raak nie. Marc se geloof hou hom in dié tyd staande en hy kry dit telkens reg om vanuit 'n diepgesetelde liefde vir *HaShem* te reageer en om sy vrou met deernis en geduld terug te wen. Uiteindelik word sy weer

swanger, maar steeds bly hulle vrees dat die geweld wat die land teister, ook hierdie swangerskap in die wiele sal ry. Die uiteindelijke krisis, wanneer vir die lewe van Rivkah en die ongeboore kind gevrees word, bring Marc en Rivkah weer bymekaar en versterk hulle geloof in *Yeshua* as Redder.

Die verhaal word meestal vertel vanuit die derdepersoonsperspektief, maar word telkens onderbreek deur dagboekinskrywings van Marc en die plasing van mediaberigte in ander lettertipes. Hierdeur word wel die skyn van 'n postmodernistiese werkwyse gewek, alhoewel niks daarvan op verhaalmatige vlak realiseer nie.

Dat deeglike navorsing oor plek en ruimte gedoen is, word vroeg in die verhaal reeds duidelik en spreek ook uit die uitgebreide woorde- en termelys, kaart en ander inligting agter in die boek. Die skrywer behoort egter in gedagte te hou dat gewoonlik slegs 'n fraksie van die inligting wat ingesamel is, in 'n verhaal ingewerk word. By die lees van hierdie roman het dit vir my persoonlik gevoel asof ek deur die oormaat inligting verswelg word en asof die verloop van die handeling daardeur gestrem word. Die tegniek om 'n ontmoeting tussen Marc en 'n ander persoon te gebruik om weer en weer nóg 'n Joodse gebruik of 'n deel van die geskiedenis te verduidelik, raak ook vinnig deursigtig en vervelig. 'n Mens kry in die loop van die verhaal die idee dat die skryfster daarop uit is om alle Joodse feesdae ten minste een keer te beskryf en die verhaal verloop dus van die viering van een Joodse fees na die volgende sonder dat dit deur gemotiveerde handeling gedryf word. Ook die beskrywing van so baie *Shabbat*-vieringe is myns insiens oorbodig.

As gevolg van oormatige klem op die beskrywing van religieuse feeste en aandag aan die geskiedenis en politieke konflik, is dit te verstane dat die reeds yl verhaallyn daardeur verder versplinter raak. Die konflik bereik selde die lewens van die hoofkarakters en speel meestal iewers op die periferie af; dit gebeur met vérlangse kennisse of bereik die karakters via mediaberigte wat dikwels in volle lengte in die verhaal weergegee word. Die enkele kere wanneer konflik die lewens van Marc en Rivkah binnedring, is dit asof die gegewe telkens onderspeel word en die leser nie kan identifiseer met byvoorbeeld die spanning wat lei tot Rivkah se miskraam of die innerlike konflik wat aan die wortel van hulle huwelikskrisis lê nie. Oor die algemeen kry 'n mens die gevoel dat 'n dieper dimensie by al die karakters ontbreek en dat sowel die hoofkarakters as die newekarakters eendimensioneel en onoortuigend is. Die newekarakters bly vae figure wat nie behoorlik uit die verf kom nie, terwyl in die uitbeelding van die hoofkarakters byna uitsluitlik op hulle

religieuse kant gefokus word – ’n wanbalans wat identifikasie met enigeen van dié karakters baie moeilik maak. Dit plaas ’n ernstige vraagteken agter die geloofwaardigheid van sowel die karakters as die verhaal.

Die roman val duidelik in die kategorie van godsdienstige literatuur en wil waarskynlik nie as “hoë literatuur” gelees word nie. Vir die persoon wat self worstel met ’n dergelike persoonlike vraagstuk of diegene wat geïnteresseerd is in die Palestyns-Israëli-konflik soos gesien vanuit die perspektief van die Jode, kan hierdie roman tog ’n verhelderende insig bied.

Spanningsverhaal oor ’n reeksmoordenaar

Bloemhof, François. 2006. **Spinnerak.** Pretoria: LAPA Uitgewers. 359 p. Prys: R90,00. ISBN: 0 7993 3637 8.

Resensent: Dorothea van Zyl
Departement Afrikaans & Nederlands,
Universiteit van Stellenbosch

François Bloemhof het die afgelope aantal jaar veral bekendheid – en in enkele gevalle berugtheid – verwerf as pryswennerskrywer van kinder- en jeuglektuur. Tog het hy aanvanklik begin met spanningsromans vir meer volwasse lesers, soos sy pryswennerdebuut *Die nag het net een oog* (1991), *Die duiwel se tuin* (1993), *Koue soen* (1994), *Bloedbroer* (1995) en *Nagbesoeker* (1997). Hy het ook steeds tydskrifverhale vir die volwasse mark gelewer. Met *Spinnerak* keer hy terug tot ’n ouer teikengroep.

Of Bloemhof egter vir jeugdiges of grootmense skryf, sy verhale gooi steeds interessante en oorspronklike jakkalsdraaie. Hiervan getuig ook *Spinnerak*.

Speursersant Alma van der Pool ontdek ’n aantal opvallende ooreenkomste rakende die slagoffers van ’n reeksmoordenaar, naamlik dat die vingers van elkeen se linkerhand gebreek is en hulle almal alleenlopende vroue was. Sy dring by haar bevelvoerder aan om die saak te behartig en moet in dié proses heelwat druk hanteer. Sy leer ook veral een spesifieke nuwe man in haar lewe beter ken ...

Bloemhof volg, soos met Cathy in *Die nag het net een oog*, die moedige weg om hom as manlike skrywer in te leef in die gedag-tewêreld van 'n vrou – maar dan wel 'n sterk geëmansipeerde vrou. Soos die geval met 'n ander voortreflike Afrikaanse skrywer van spanningsromans, Deon Meyer, word heelwat karakterisering van veral die hoofkarakter gegee.

Die leser kry in *Spinnerak* met 'n vroulike speurder te doen wat maar al te bewus is van vroue se status en plek in die maatskappy, asook in 'n manlik-hiërargiese omgewing soos die polisie. Alma van der Pool is nie 'n kat om sonder handskoene aan te pak nie (as 'n mens so 'n seksistiese spreekwoord mag gebruik). Sy plant haar vuishoue so hard soos 'n man, is hiperfiks, ruil self pap wiele om en is geneig om vir haarself te wil en te kan sorg, dankie!

Alma is 'n vrou sonder nonsens of grimering, maar is tog ook baie aantreklik vir verskeie mans wat haar begeer. Sy laat haar egter nie aan die neus lei nie, en is daarby sterk ambisieus. Sy is pas drie maande vantevore geskei, omdat haar man, Nico, nie met haar toewyding aan die polisie kon saamleef nie. Sy het 'n tienerdogter, Nicola, wat soms voorbeeldig is, maar dikwels nie, en met wie sy by tye 'n stormagtige verhouding het. Nog verder terug in haar verlede is daar 'n paar geraamtes wat haar optrede en houding in die hede bepaal, soos ook haar verhouding met haar ouers.

Alma is 'n intelligente vrou, wat haar logika en insig inspan in 'n hoofsaaklik intellektuele, maar sterk fisiese stryd teen die reeks-moordenaar. Sy is egter ook geseën met 'n sterk vroulike intuïsie en selfs met 'n aanvoeling vir die bonatuurlike. Haar intuïsie lei haar soms onwaarskynlik sterk, soos wanneer sy uit veelvuldige moontlikhede sommer gou-gou die regte webwerf vind waar die moordenaar sy slagoffers teiken.

Ander kere sukkel sy ook maar om selfs voor-die-hand-liggende situasies in haar persoonlike lewe te hanteer. Dit word uiterlik gema-nifesteer daardeur dat haar kantoor en lessenaarlaaie pynlik netjies is, maar haar woonstel 'n warboel.

Alma word bowe-al uitgebeeld as alles behalwe 'n ideale, kon-vensionele heldin. Sy is geneig om dinge baie op haar eie te doen – tot op die gevaarlike af in haar werk – en om min van haarself te gee in haar verhoudings met ander, selfs aan diegene ná aan haar. In haar verhouding met Nicola kom sy eintlik sleg tweede beste en ook ten opsigte van haar vorige man blyk duidelik dat hierdie saak twee kante het. Sy is hierin tipies menslik.

Alma se perspektief word oorwegend gegee en gevolglik geniet sy veral die leser se simpatie. In *Spinnerak* is 'n eksterne, alwetende tipe verteller wat verskillende karakters se gedagtes uitbeeld in die onderskeie hoofstukke.

Interessant is veral die aantal kort hoofstukke tussendeur waarin die reeksmoordenaar sý perspektief gee. Dit roep meer vrae op as wat dit beantwoord en is sodoende 'n goeie middel om die spanning vol te hou en te verhoog. In aansluiting hierby is die hoofstukke uit die slagoffers se perspektief kort voor die moorde ('n strategie wat herinner aan *Die nag het net een oog*) eweneens 'n effektiewe spanningsmiddel, hoewel dit nie so gedoen word dat die leser veel simpatie met hulle voel nie.

Tog is dié moordenaar en sy identiteit myns insiens een van die minder oortuigende aspekte in hierdie roman, aangesien veral sy beweegredes en in 'n sekere mate sy *modus operandi* nie duidelik genoeg blyk nie. Meer aandag aan sy psige is nodig om voldoende verklarings te bied vir sy plotselinge ommeswaai tot 'n reeksmoordenaar, en om sodoende van hom 'n sterker teenspeler vir Alma te maak. Die een hoofstuk wat moontlike beweegredes openbaar, is nie sterk genoeg om die uiteenlopende elemente effektief saam te snoer en die leser heeltemal te oortuig nie. Die karakter, Benjamin, se redenasies en motiverings word nooit gegee nie, sodat sy daad – veral uiteindelik – nog minder oortuig.

Die ontknoping is in aansluiting hierby, effens teleurstellend. Dit lyk asof Bloemhof 'n noukeurige web van betekenis in die loop van die roman opgebou het, maar op die laaste verloor die spinnekop stoom. Wel realisties en in ooreenstemming met die karakterisering van Alma is dat die slot allermens maklike of finale oplossings bied.

In sy mensetekening, veral van die vroulike hoofkarakter, slaag die outeur myns insiens voortreflik. Bloemhof bied hier 'n spanningsroman wat wel die moeite werd is vir 'n lekker, lig-spannende ontspanningservaring.

Die wonder en die gewone

De Vries, Abraham H. 2007. Onder hoë sterre. Pretoria: Protea Boekhuis. 80 p. Prys: R150,00. ISBN: 1-86919-127-7.

Resensent: Mariana Venter
Voorheen: Buro vir Wetenskaplike Tydskrifte,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

Onder hoë sterre word op 'n binneblad deur 'n onderskrif spesifiek getipeer as *Kersverhale*. 'n Leser word dus dadelik voorberei op die aard van die verhale in dié bundel. Tog sê die verteller dat 'n goeie Kersverhaal eintlik onmoontlik is: "Omdat 'n mens altyd weet wat gaan gebeur, al is dit in ander gedaantes ... Altyd 'n swanger vrou, altyd die geboorte, meestal ook die Wyse Manne – in watter land dan ook, in water (sic) tyd" (p. 73). Terselfdertyd word ook subtiel beklemtoon dat die bekende en die verwagte dikwels die ongewone en die wonder na vore laat kom. Uit die ervaar van die gewone en die verwagte groei soms ook die sensitiwiteit vir die wonder en die besef dat mense ingeskakel word in 'n "draaiboek" waaraan hulle nie help beplan en skryf het nie.

So het die mense wat die Kersspel in Keurbosch-padstal mee-gemaak het, besef dat die eeue oue verhaal die gewoonste dinge "aantas" asof niks meer was "soos by helder daglig nie" (p. 33); Noël Jacobs was uiteindelik nie die enigste regisseur van dié aand se gebeure nie. Die bewustheid is versterk dat daar daardie bepaalde aand ook 'n ander regisseur was wat mense ingewerk in die verhaal van God wat deernis het ("Tussen gewone mense daardie aand"). So ook is nuwe insig op 'n eienaardige wyse geskenk aan die dokter wat op Oukersdag onbeplan op Touwsrivier se stasie afgeklim en later verder met die Makkadas gereis het. Op 'n eienaardige wyse word die dokter en die clown "genesers" en "helers" van mekaar se bestaansproblematiek. Vir hulle albei is die saamval van plek en tyd op daardie aand nie toevallig nie, maar is dit ironies genoeg, die clown wat dié insig verwoord: "Ek (het) gewonder wie die *script* skryf, Meester, dat ons kan rondval met sulke *perfect timing*" (p. 78). Die clown se insig lei die dokter tot die bewuswording dat iets inderdaad tussen hom en die narigheid van valse beskuldigings "ingeskuif" het. "Presente" weer skets die verhaal van Hendrina wat oënskynlik vergeet het om 'n Jesuskind in die Kersfeeskrip in die winkel se vertoonvenster te plaas. Vir die winkelier en die dorpsbewoners was dit iets vreemds – daar was immers jare lank 'n baba

in dié Kerstoneel in die winkelvenster; hoe was dit moontlik dat Hendrina dit kon vergeet? Tog is 'n ander wiegie daardie nag gevul: Mara, die vreemde vrou wat in die dorp aangekom het, se eersteling is juis daardie Oukersnag gebore – 'n eerste skree wat ook iets “soos 'n gordyn laat wegval [het] voor 'n raaisel, 'n geheimenis” (p. 38). Daarom ook die vraag wat in ander verhale bly deurklink: “Wie sorg vir alles so sorgvuldig, vir die mense, vir die samekoms en vir die tyd?” (p. 58).

Inhoudelik en tematies word die verhale ingedeel onder twee rubrieke: “Klein Karoo” en “Misterieverhale”. Tog is albei rubrieke deeglik ingebed in die Suid-Afrikaanse werklikheid; die wêreld van die Klein Karoo “waar 'n mens die gevoel kry en skielik weet hoe klein ons is, ... klein op die veld, ver van die sterre” (p. 55); verhale waarin aantoonbare bakens in dié landstreek deel vorm van die verhaalgrein. Behalwe vir “Kersfees van die minnaars” wat handel oor Franciskus en Klara van Assisi en in Italië afspeel, het De Vries met hierdie bundel verhale 'n keuse gemaak deur die oorgrote meerderheid verhaalgegewens in te bed in 'n Suid-Afrikaanse omwêreld, en nog meer spesifiek, die Klein Karoo met herkenbare verwysings na byvoorbeeld die Ladismith-omgewing, Towerkop, die Kleinswartberge. So ook is die tradisionele geskenke van die Wyse Manne vervang deur eiesoortige geskenke uit die Klein Karoo: hanepootrosyne, droëvye en heuning (p. 32 – “Tussen gewone mense daardie aand”). Nino Johannessen, wie se voorouers waarskynlik uit die noordelike halfmond kom waar 'n Kersfeeslandskap tradisioneel gekenmerk word deur besneeude dennebome, besluit dat hulle Kersboom opsluit 'n doringtak met geel poeierkwassies aan moet wees, want “iewers het sy gelees dit is tradisioneel die Kersboom van die Klein Karoo” (p. 41 – “Wat ons nie gesien het nie”).

Die waterverftekening van Jan Vermeiren dra beslis by om die eiesoortigheid van 'n Suid-Afrikaanse ruimte visueel te suggereer: onder andere die voorstelling van 'n hemelkoepel van hoë sterre wat hang oor witgekalkte arbeidershuisies, en dan spesifiek die invoeg van 'n volstruis en 'n turksvybos in die voorstelling van die geboortetoneel (p. 46). Die visuele aanbod, bladuitleg en illustrasies van hierdie boek is baie gepas – 'n aspek wat die estetiese impak van die teks verhoog. (Jammer dat enkele setfoute nie deur die proefleser raakgesien is nie.)

In dié bundel word die tiperende van 'n plaas-Kersfees onder Suider-Afrikaanse sterre beskryf; sterre wat somtyds los hang en naby die aarde is (p. 11), en soms verskriklik hoog (p. 55) is. Ook

die sintuiglike en emosionele indrukke wat met hierdie Kersfeeste geassosieer word, vorm deel van “’n klein bietjie onthou wat oorgebly het van hoe alles op ’n plaas in die Klein Karoo eens was” (p. 24): Die eerste drie verhale onder die noemer “Klein Karoo” is optekeninge van Kersfeeste wat “ruik na kersvet” (p. 26), Kersfeeste wat herinner aan die rokerige vlam van ’n pitlamp, die vol sopraanstem van die voorsinger en die sang van ’n klein groepie mense wat die gees van Kersfees op ’n plaas wakker hou (p. 14). Oukersaand is die geleentheid wanneer die sangers soos “pelgrims” van een plaashuis na die ander stap en staan en sing onder doringboomtakke met vinknessies daaraan (p. 11). Die slot van die eerste verhaal “Kerssang by pitlamplig” wat gedateer is as 1965 stel duidelik dat die verhale oorwegend dokumentasies is wat herinneringe wakker maak van die Kersfeeste van die Ou Tyd. Tog bring hierdie opskryf van herinneringe ook meerdere besinning en nadenke oor ’n stelsel wat onreg in ons land in stand gehou het – soos uitgespel in die inleiding tot “Afskeid van ouma Lena”, geskryf in 2004 – die Kersfeeste van die Nuwe Tyd; die tyd ná die nuwe bedeling van na 1994: “Want as die tye oorgaan in ’n nuwe begin, mag in sommige se nostalgie en plaasromantiek nie die misgekykte pyn van ’n ander skuil nie” (p. 23).

Binne die realiteit van ’n Suid-Afrikaanse leefwêreld word die lotsverbondenheid van mense benadruk; ’n klein groepie mensefigure wat telkens saamgebondel staan onder die hoë sterre van ’n gedeelde ruimte; mense wat sáám deel vorm van ’n Suid-Afrika en sy omstandighede. En hoewel die Ou Tyd verbygegaan het, bly ons aan mekaar verbonde, selfs “uitgelewer” aan mekaar (p. 20). Tog bly mense mekaar se geskenke – “ondanks, in weerwil van, nietemin” (p. 20 – “Kerssang by pitlamplig”, geskryf in 1995).

Die oorwegende indruk na die lees van die boek is die onderliggende idee dat daar dinge is wat ons nie dadelik “raaksien” nie, dat tussen gewone mense en gebeure telkens en op heel onverwagte wyses die kiem van ’n wonder en die deurbreek van die ongewone opgesluit lê. Die verhaalinhoud bring die verrassende, die ongewone, die misterie van Kersfees na vore. Miskien is dit inderdaad so “dat stories ... die enigste waarhede [bevat] waarvan ’n mens seker kan wees” (p. 61)

Herinneringe en die dokumentering daarvan kan maklik geromaniseer word. Ook kan dit gebeur dat daar selfs ’n sentimentele ondertoon in die opteken van gebeure van lank gelede kan insluip. In ’n hoë mate verhoed die aardse feitelikheid en sober aanslag egter dat dié bundel Kersverhale week of sentimenteel raak.

Daarom is dit tog jammer dat wel genoem word dat die terugdink en terugverlang na vervloë tye die huismense in die donker voorportaal toelaat om “skaamteloos sentimenteel te wees en niemand sien as die opgedamde water begin oorstoot nie” (p. 23). So ook op p. 55: “En in my gemoed ’n gevoel dat ... maar kom ek los dit daar, ek is nie ’n sentimentele mens nie.” Sinne soos hierdie kon goedsikks weggelaat gewees het – die toonaard van hierdie Kersverhale uit die harde wêreld van die Klein Karoo boet iets van sy impak in as net ’n sweempie van sentimentaliteit deurklink.

Metafore vir die lewe in Japannese digkuns

Walters, M.M. 2006. **Aki No Kure: herfsskemering.** Pretoria: Protea Boekhuis. 80 p. Prys: R100,00. ISBN: 1-86919-052-7.

Resensent: Marlies Taljard
Skool vir Tale,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

Daar word gesê dat ’n letterkunde se rykdom direk eweredig is aan die aantal vertaalde werke wat dit bevat. Daarom is die bekroonde digter M.M. Walters se nuutste digbundel so ’n waardevolle toevoeging tot die vertaalde poëtieskat van die Afrikaanse letterkunde. Met sy Chinese liedereboek, “Shih-Ching”, wat in 2003 verskyn, betree Walters die terrein van die Oosterse letterkunde. “Aki No Kure” is ’n seleksie van Japannese gedigte vanaf ongeveer die sesde eeu tot op hede. Ofskoon die gedigte nie ware vertalings is nie, maar vanuit Engels omgedig is na Afrikaans, spreek die bundel van fyn aanvoeling en sensitiwiteit vir die Oosterse kultuur en metaforiek en bly die kenmerkende digvorme van die Haikoe, Tanka en Renga meestal behoue in die Afrikaanse verwerking. Alhoewel daar om verstaanbare redes ’n baie beperkte seleksie gemaak moes word, bied die bundel ’n kleurvolle voëlvlug oor ’n baie lang en ryk digtradisie.

Wat struktuur betref, word die gedigte wel volgens ontstaanstyd gerangskik, maar die bundel sou beslis kon baat by ’n duideliker afbakening, byvoorbeeld volgens tydperke, soos in die inleiding uiteengesit, al is dit dan bloot weens beter oriëntasie binne die bundel. Ter wille van die Afrikaanse leser wat vir biografiese inligting

oor die Japannese digters telkens na agter moet blaai, sou dit dalk minder omslagtig gewees het as dié inligting by die betrokke gedigte self verskyn het. Die balans van die bundel word myns insiens effens windskeef getrek in die rigting van die moderne, aangesien slegs ongeveer een derde van die gedigte wat opgeneem is, uit die 1 400 jaar sedert die sesde eeu stam en tweederdes uit die twintigste eeu. Ek vind dit veral jammer, omdat die bekoring van die Japannese digkuns juis in die vreemdheid van die ou digvorme en beeldmateriaal geleë is – die moderne gedigte verskil nie veel van die Westerse tradisie nie.

Soos die subtitel, “Herfsskemering”, aandui, speel die natuur en natuurlike siklusse, veral as metafoor vir die menslike lewe, ’n belangrike rol in die bundel as geheel. Liefde as bron van inspirasie vir meditasie oor die skoonheid van die lewe, as metafoor van die sublieme en bloot as genot van die oomblik is ’n tema wat dikwels met natuursimbole vervleg word. Dat die liefde, ongeag tyd en plek, nooit verander nie, spreek uit die gedig van Biskop Henjoo uit die negende eeu: *Slegs uit geneentheid vir jou naam / het ek jou probeer pluk, / o meisie, o blom! / Moet vir niemand vertel / dat dít my val was nie* (p.18). Blomme, veral lentebloeisels, as uiterlike beeld van innerlike skoonheid, is waarskynlik dié gewildste metafoor in die bundel, veral in die ouer gedigte waarin die eenheid van mens en natuur dikwels deur metafore van seisoenale wisseling voorgestel word en wat gedurige spirituele en konkrete vernuwingsprosesse simboliseer.

Japannese kuns is sedert die sesde eeu sterk deur Boedhisme beïnvloed, ’n invloed wat duidelik gesien kan word in die belangrike rol wat die “klein” alledaagse gebeurlikhede in die poësie speel, die klem op die vlugtigheid van die lewe en die simbiotiese saam bestaan van die heilige en die profane: *Zen-priester / ná meditasie / soek vlooië* (p. 32) is ’n klassieke voorbeeld.

Dit is veral deur die groot aantal haikoes wat in die bundel opgeneem is, dat Walters as digter-vertaler respek afdwing. Die fyn satire wat van dié gedigte klein juweeltjies maak, is, ten spyte van die kulturele vreemdheid, universeel. My gunsteling is: *Meisies wat rys plant: / net hulle lied / sonder modder* (p. 27). Oor die algemeen is fyn humor – die lag met ’n traan – een van die sterkste pluspunte van die bundel. Soos in die tydlose haikoes van Karai Senryuu uit die agttiende eeu: “*Sy mag net een oog hê, / maar dis ’n mooi een,*” / *sê die koppelaar en: Sy magnum opus – / terwyl sy vrou / naaldwerk inneem* (p. 34-35).

Die moderne gedigte uit die laaste deel van die bundel vertoon oor die algemeen sterk ooreenkoms met Westerse poësie, sowel wat beeldgebruik as vorm betref. Die liefde, nou veral met erotiese ondertone, bly 'n belangrike tema, maar ook die keerkant van die munt, wanneer die besef kom: *Ons het tussen dieselfde lakens geslaap, tog / weet ek nie wie jy is nie* (p. 57).

Die essensie van hierdie unieke digbundel kan opgesom word in die woorde van Ki no Tsurayuki in sy voorwoord tot die *Kokinshuu*, 'n versamelbundel uit die jaar 905:

Die poësie van Japan neem die menslike hart as saad en gedy in die ontelbare blare van die woord. Omdat mense so baie uiteenlopende belangstellings het, is dit deur poësie dat hulle uiting gee aan die meditasies van die hart in die beelde en die geluide wat hulle sien en hoor. Om die sangvoël tussen die bloeisels te hoor kweel en die padda in sy poel ... is daar 'n enkele lewende wese wat nie sing nie?

